

Ostatnie prawdziwe księstwo Europy Środkowej

Data publikacji: 28.03.2017 13:30

Jednym z wykładów, którego można było wysłuchać podczas zorganizowanego w Wyższej Szkole Biznesu IX Festiwalu Nauki było wystąpienie Władysława Żagana pod hasłem: "Księstwo Cieszyńskie - ostatnie prawdziwe księstwo Europy Środkowej". Prelegent przybliżył licznie zgromadzonej w sali wykładowej młodzieży historię Księstwa podkreślając, że można z niej czerpać całymi garściami budując współczesną tożsamość regionu.

Jak na wstępie wykładu stwierdził Żagan, temat Księstwa Cieszyńskiego stał się ostatnio tematem modnym. Dlatego historyk będący też autorem bloga o historii Księstwa postanowił wyjaśnić, jak w ogóle zrodziła się idea promowania nazwy historycznej nie będącej aktualnie istniejącą nazwą w geopolityce Europy. - **Na studiach miałem przygotować ankietę, na podstawie której można by stwierdzić jaka jest tożsamość Cieszyniaków i na ile Cieszyniaczy znają historię własnego regionu. Niestety ta ankieta nie poszła zbyt dobrze. Okazało się, że o ile wielu Cieszyniaków odwołuje się do tego Księstwa Cieszyńskiego, znają Franciszka Józefa, który według mnie w ogóle nie powinien mieć z Księstwem Cieszyńskim nic wspólnego, to już trudno było im wymienić jakichś konkretniejszych książąt cieszyńskich. I tak zrodziła się idea, żeby pokazać naszą historię, która jest historią może nieco odmienną, natomiast cały czas historią polską. Szczególnie w XIX wieku, kiedy cały ruch narodowy polski zbudował się na historii Księstwa Cieszyńskiego** – wyjaśniał Żagan, cytując Pawła Stalmacha, który był prekursorem polskiego ruchu narodowego i stwierdził, iż właśnie przeszłość Księstwa Cieszyńskiego „pozostawiła widome ślady na jego ludności w mowie, obyczaju, ubiorze, usposobieniu i w wierze”. - **Stalmach mianowicie twierdził, że ludność tu mieszkająca jest ludnością polską, natomiast dostrzeżał pewne różnice, głównie różnice wynikające z historii.**

A jak powstało to Księstwo, które pozostawiło tak trwałe i głębokie ślady w potomkach jego mieszkańców? - **Kiedy w 1138 roku doszło do rozbicia dzielnicowego Polski powstała dzielnicą Śląska, którą rządził Władysław Wygnaniec. A ta dzielnicą Śląska zaczęła dzielić się na mniejsze księstwa. 1172 rok to jest powstanie Księstwa Opolskiego, które zostało dalej podzielone w wyniku wojen i powstało księstwo Opolsko-Raciborskie. Natomiast 1282 rok to jest już powstanie właściwego księstwa Cieszyńskiego, z tym, że dokument, w którym po raz pierwszy Mieszko I Cieszyński jest wymieniony jako Książę Cieszyński pochodzi z 1 stycznia 1290 roku** – rzeczowo wyjaśniał historyk dlaczego tradycyjnie przyjęło się za datę powstania Księstwa Cieszyńskiego podawać rok 1290.

Dalej opowiadał o kolejnych władcach Księstwa z cieszyńskiej linii Piastów. Wspominał o pomniku Mieszka I Cieszyńskiego autorstwa Jana Raszki, o schyłku Księstwa czy wreszcie jego w miarę autonomicznym funkcjonowaniu w ramach monarchii Austro-Węgierskiej. Zwrócił też uwagę na to, że już Mieszko I Cieszyński zaczął kierować politykę Księstwa bardziej w stronę Zachodu. - **Ale nie Niemiec, tylko Czech** – mówił wyjaśniając, że król czeski wtedy był władcą bardzo potężnym. A Mieszko wydał swoją córkę, Wiołę Elżbietę, za następcę tronu czeskiego. - **Miało to zapewnić ewentualne dziedzictwo tronu polskiego, bo królowie czescy posiadali też wtedy tytuł królów Polski** – wyjaśniał. Wymienił kolejnych książąt opowiadając o ich losach i losach Księstwa aż do śmierci ostatniej księżnej z cieszyńskiej linii Piastów Elżbiety Lukrecji w 1653 roku, po której Księstwo Cieszyńskie na mocy hołdu lennego złożonego przez Kazimierza I Cieszyńskiego w 1327 Janowi Luksemburczykowi, który też był tytularnym królem Polski, trafiło pod zarząd Habsburgów władających wówczas terenami czeskimi. Prelegent podkreślał, że przez te wszystkie wieki Księstwo cieszyńskie, choć formalnie podległe, miało dużą autonomię.

A czym jest teraz? Czy termin zaczerpnięty z historii można w jakiś konstruktywny i pozytywny sposób zastosować we współczesnym świecie? Wygląda na to, że jak najbardziej, gdyż właśnie ten współczesny świat proponuje

zjednoczoną Europę bez widocznych granic państwowych, ale też Europę regionów. Stąd przecież popularność euroregionów promujących konkretne obszary etnograficzne, kulturowe obejmujące tereny pogranicza, tereny rozdzielone granicami państw, ale połączone wspólną historią i kulturą. **- Księstwo Cieszyńskie to odrębna historia, która jest bardzo ciekawa. Przy czym nie chodzi tu o to, żeby udowodniać jakieś odrębności Księstwa Cieszyńskiego tylko chodzi o samo poczucie związku z tą historią, z tradycją. żeby stworzyć markę regionalną, która będzie naszą wizytówką. Taką wizytówką na zewnątrz. I to jest cała idea Księstwa Cieszyńskiego, która pojawiła się po 1980 roku, kiedy zaczęto mówić o regionach. Jest możliwością dla nas na dobrą promocję** – przekonuje Żagan.

Tyle o Księstwie jako budowaniu marki, produktu turystycznego. A czym może być, jakie może mieć wartości Księstwo dla przeciętnego mieszkańca współczesnego Śląska Cieszyńskiego, dla mieszkańca regionu, który w żaden sposób nie jest związany z turystyką?

- Odwoływanie się do tożsamości regionu. Że ma tą świadomość, że oprócz tej wielkiej Ojczyzny istnieje też ta mniejsza. Zresztą taki jest też trend w Europie, na świecie, żeby pokazywać to, co jest nasze, to, co jest lokalne, żeby się z tym utożsamiać – wyjaśnia Żagan.

Tyle, że o ile łatwo jest się utożsamiać z tradycją i historią regionu Krakowiakowi czy góralowi z Podhala, o tyle historia Księstwa Cieszyńskiego, związana przez wiele wieków z historią obcych państw, i to nie jako zaborców, a księstwa o pewnej autonomii będącego ich częścią jest dużo bardziej skomplikowana i kontrowersyjna. **- Zdaję sobie sprawę prowadząc bloga, że ta historia nie jest łatwa. Zwłaszcza dla kogoś, kto obserwuje to z zewnątrz. Mieszkaniec Śląska Cieszyńskiego ma tą świadomość, że region był przy Austrii. Jest to prawie trzysta lat, których nie da się ot tak wymazać z historii tego regionu. Może jest ona trudniejsza do zrozumienia dla osób spoza** – stwierdza Żagan. Ale, jak widzimy po dyskusjach, które ostatnimi czasami rozgorzały choćby na kanwie sporu o odtworzoną flagę Księstwa Cieszyńskiego (pisaliśmy: [Znamierowski: Flaga Księstwa Cieszyńskiego łączy przez Olzę, Oficjalna prezentacja flagi Księstwa Cieszyńskiego](#)) i dla mieszkańców regionu nasza historia i odwoływanie się do niej bywa kontrowersyjna, a jej promowanie postrzegane w opozycji do polskości, do patriotyzmu ogólnonarodowego względem tej Dużej Ojczyzny. **- Tego właśnie nie mogę zrozumieć. Przecież tak, jak i podkreślałem podczas swojego wykładu, na historii Księstwa Cieszyńskiego zbudował się cały polski ruch narodowy na naszym terenie.**

(indi)